

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Colombia 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Den interna väpnade konflikten som pågått i över 50 år har haft förödande konsekvenser för situationen för de mänskliga rättigheterna i landet. Situationen har förbättrats avsevärt sedan 2012 då fredssamtal inleddes mellan regeringen och FARC-gerillan. Dessa ledde fram till ett fredsavtal hösten 2016. Dialogklimatet för frågor rörande mänskliga rättigheter, demokratiutveckling och respekt för rättsstatens principer är numera gott.

Regeringen Juan Manuel Santos har genomfört en rad viktiga initiativ med bäring på situationen för de mänskliga rättigheterna, däribland genom att anta en lag om gottgörelse för konfliktens offer (*Ley de Víctimas y Restitución de Tierras*) för övergrepp begångna av konfliktens parter, inklusive gerillagrupperna FARC och ELN, paramilitära grupper samt de statliga säkerhetsstyrkorna. Det finns ett omfattande personskyddsprogram för särskilt utsatta personer, bland annat fackliga ledare, försvarare av mänskliga rättigheter, journalister, politiker, domare och åklagare.

Trots viktiga framsteg under de senaste åren återstår alltjämt många utmaningar. Höga mordnivåer i delar av landet och rapporter om enskilda förekomster av utomrättsliga avrättningar, tortyr och påtvingade försvinnanden förekommer trots en allmänt förbättrad säkerhetssituation. ELN-gerillan och olika kriminella grupper fortsätter att begå allvarliga övergrepp i form av mord, övergrepp mot civilbefolkningen, tvångsförflyttningar, sexuellt våld och kidnappningar. Demokratin och rättsstatens principer hotas i vissa områden av den organiserade brottsligheten, med kopplingar till illegal gruvdrift och narkotikaproduktion

och – handel. Under perioden 1985 till 2015 rapporteras 6,9 miljoner personer ha tvingats lämna sina hem. Den väpnade konflikten är den huvudsakliga anledningen till att människor tvingats fly, men kriminella grupper anges allt oftare som huvudorsaken till nya förflyttningar.

Den allmänna minskningen av våldsnivåer på grund av nedtrappningen av den väpnade konflikten motsvaras inte av en minskning av våld mot kvinnor, barn och andra utsatta grupper som människorättsförsvarare. Landrättigheter är fortsatt en källa till lokala konflikter.

Det legala skyddet för de mänskliga rättigheterna är väl utbyggt i Colombia och landets högsta domstolar uppvisar en hög grad av oberoende. Straffriheten för många typer av brott är dock utbredd. Detta gäller även brott relaterade till mänskliga rättigheter.

År 2015 levde cirka 28 procent av befolkningen i fattigdom och 8 procent av befolkningen i extrem fattigdom. Den flerdimensionella fattigdomen låg på cirka 20 procent. Ojämligheten när det gäller fördelning av landets resurser är betydande och det finns mycket stora skillnader mellan stad och landsbygd, bland annat vad gäller tillgång till hälsa och utbildning. Trots framsteg på lagstiftningsområdet förekommer alltjämt diskriminering av kvinnor, afro-colombianer, HBTQ-personer, personer med funktionsnedsättning och urfolk.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Colombias författning från år 1991 föreskriver grundläggande fri- och rättigheter, och de normer som syftar till att garantera rättssäkerhet är väl utvecklade.

Den colombianska lagstiftningen är generellt mycket omfattande och ger i många fall ett gott legalt skydd. Utmaningar finns dock när det gäller att implementera gällande rätt och straffriheten är omfattande för alla typer av brott. Bland annat beror detta på ineffektiva metoder för bristande resurser och korruption. Korruptionen är utbredd även utanför rättsväsendet och år 2015 befann sig Colombia på plats 83 av 168 undersökta länder i *Transparency International's* årliga index över upplevd korruption.

Medborgarnas rättssäkerhet påverkas även av förekomsten av hot och attacker riktade mot domare och åklagare, framför allt på lokal nivå. I synnerhet i samband med utredningar relaterade till organiserad brottslighet har domare och åklagare hotats, mördats eller tvingats fly. Många domare och åklagare omfattas av regeringens personskyddsprogram.

Under regeringen Santos har flera viktiga framsteg gjorts för att främja och garantera mänskliga rättigheter. Fredsprocessen med FARC-gerillan som hösten 2016 kulminerade i ett fredsavtal har lett till kraftigt minskade våldsnivåer samt ökat möjligheten för regeringen att ta kontroll över tidigare otillgängliga områden. År 2013 antogs en nationell strategi för mänskliga rättigheter för perioden 2014–2034. Genom den lag om gottgörelse av konfliktens offer som trädde i kraft 2012 ges möjlighet att söka kompensation från staten för övergrepp av konfliktens parter – gerillagrupperna FARC och ELN, paramilitära grupper samt de statliga säkerhetsstyrkorna. Personer som förlorat sin markegendom på grund av konflikten ges möjlighet att kräva den åter och ett omfattande personskyddsprogram har inrättats för särskilt utsatta personer, bland annat fackliga ledare, försvarare av mänskliga rättigheter, journalister, politiker..

Statliga kontrollorgan övervakar skyddet av de mänskliga rättigheterna. *Procuraduría General de la Nación* (motsvarande Justitiekanslern) bevakar efterlevnaden av grundlagen, övriga lagar, juridiska beslut samt enskilda tjänstemäns myndighetsutövning. Ombudsmannaämbetet för mänskliga rättigheter, *Defensoría del Pueblo*, verkar på nationell, regional och kommunal nivå. Ombudsmannamyndigheten, som är självständig gentemot såväl den dömande som den exekutiva makten, tar emot anmälningar från allmänheten om kränkningar av rättigheter och följer upp dessa med berörda myndigheter.

De lokala ombudsmännen, *personeros*, verkar i landets samtliga kommuner och främjar de mänskliga rättigheterna på lokal nivå, där de flesta av övergreppen sker. De lokala ombudsmännen finansieras av staten och utses direkt av kommunstyrelsen. I många kommuner har kommunala kommittéer för mänskliga rättigheter bildats med representation från civilsamhället.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Colombia är en konstitutionell flerpartidemokrati, med en vokal och välorganiserad opposition. Presidenten är både stats- och regeringschef. Presidenten och vicepresidenten väljs genom allmänna val för en mandatperiod om fyra år med möjlighet till omval för ytterligare en mandatperiod. Presidenten tillsätter regeringen och landets högre tjänstemän.

Kongressen består av två kammare, överhuset (senaten) och underhuset (representanthuset). Representanthuset representerar regionerna medan senaten väljs från en nationell lista i allmänna val som sammanfaller med presidentvalet. Mandatperioden i båda kamrarna är fyra år. Senaten har 102 mandat, varav 99 mandat väljs från en nationell lista, två från en separat lista med kandidater som tillhör urfolken och ett från en lista med afro-colombianer. Representanthuset består av 166 ledamöter. Var och en av landets 32 provinser har två mandat i representanthuset samt ett ytterligare mandat för varje 250 000 invånare. Utöver mandat från provinserna har representanthuset två särskilda mandat för afro-colombianer och ett för urfolken. Rösträttsåldern är 18 år. Poliser och militärer saknar rösträtt.

Under de senaste kongress- och presidentvalen genomfördes valövervakning av *Organization of American States* (OAS) och av den colombianska paraplyorganisationen *Misión de Observación Electoral* (MOE). Även om rapporter om framförallt köp av röster förekom konsoliderades den positiva trenden från föregående val och valen beskrevs som de lugnaste och mest demokratiskt genomförda på flera decennier.

Kvinnor är underrepresenterade i de politiska organen. Sex av regeringens i nuläget sexton ministrar är kvinnor. I kongressen är 21 procent av ledamöterna kvinnor sedan valet 2014, en markant ökning sedan en lag infördes 2011 om att partiernas kandidatlistor för val till folkvalda församlingar måste innehålla minst trettio procent kvinnliga kandidater. Sedan år 2010 finns ett särskilt utskott för jämställdhetsfrågor i kongressen. Fem av 32 guvernörer och 133 av 1 103 borgmästare är kvinnor.

Det civila samhällets utrymme

Det finns ett levande civilt samhälle i Colombia, inklusive flera välrenommerade människorättsorganisationer. Den tidigare polariseringen mellan regeringen och civilsamhället under regeringen Álvaro Uribe (2002-2010) har minskat under president Santos tid.

Trots att den allmänna säkerhetssituationen har förbättrats utsätts människorättsförsvarare fortfarande för hot och attacker. Under 2015 registrerade FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheters kontor i Colombia (UNOHCHR) 295 attacker mot människorättsförsvarare, varav 41 mord. Till och med oktober månad 2016 har enligt UNOHCHR 48 människorättsförsvarare mördats, samtidigt rapporterar civilsamhällesorganisationen *Somos defensores* om 58 mord på människorättsförsvarare. De människorättsförsvarare som attackeras arbetar huvudsakligen inom områdena återbördande av landrättigheter eller nyttjande av naturresurser, områden som av enskilda organisationer idag ses som stora utmaningar för de mänskliga rättigheterna i Colombia. Organiserade kriminella grupper misstänks ligga bakom merparten av attackerna mot människorättsförsvarare, men mycket få anmälningar leder till fällande dom. Regeringen och åklagarämbetet har vidtagit åtgärder för att minska straffriheten för brott mot människorättsförsvarare, men detta har ännu inte lett till konkreta resultat.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Våldsnivån i Colombia har minskat kraftigt de senaste åren, inte minst till följd av nedtrappning av den interna väpnade konflikten. År 2015 låg mordnivån enligt Colombias rättsmedicinska institut på 24 mord per 100 000 invånare, vilket var den lägsta nivån på 40 år. Den positiva utvecklingen har dock inte slagit igenom i alla delar av landet, höga mordnivåer kvarstår i vissa områden. Av de totalt 11 585 registrerade mordoffren år 2015 var drygt åtta procent kvinnor.

Tortyr är förbjudet enligt landets författning. Frivilligorganisationer har dock de senaste åren rapporterat om enskilda fall av tortyr utförda av de statliga säkerhetsstyrkorna.

Gerillagrupperna FARC och ELN misstänks vara skyldiga till de allra flesta fallen av försvinnanden, men även de statliga säkerhetsstyrkorna misstänks begå denna typ av brott. År 2016 fanns omkring 79 000 personer i det nationella registret för försvunna personer (från år 1938 och framåt). *Centro de memoria histórica* anger att 25 000 påtvingade försvinnanden inträffade från 1985 till 2012 inom ramen för den interna väpnade konflikten. Colombia ratificerade FN:s konvention mot påtvingade försvinnanden år 2012.

Landminor utgör ett hot mot människors liv och hälsa. Enligt presidentkansliets program mot landminor var antalet offer för landminor och ammunition år 2015 det lägsta sedan 2002, om 1 243 stycken. De flesta minorna har placerats ut av FARC och ELN för att skydda läger och kokaodlingar – minröjning är en framträdande del av fredsavtalet med FARC. Kriminella väpnade grupper använder sig också i viss utsträckning av landminor.

Situationen i landets fängelser präglas av stor överbeläggning och bristande sanitära förhållanden med ofta begränsade möjligheter till adekvat sjukvård. Våldet inom landets fängelser är utbrett, och det rapporteras om mord, övergrepp från medfångar och personal samt våldtäkter. I november 2016 fanns enligt uppgifter från den nationella fängelsemyndigheten *Instituto Nacional Penitenciario y Carcelario* (INPEC) 120 751 fångar i fängelser med en kapacitet om 78 077 fångar – en överbeläggning om 55 procent. Regeringen planerar för en utvidgning av antalet fängelseplatser de närmsta åren, dock inte med ett antal som kommer att åtgärda överbeläggningen i större utsträckning.

Under 2015 gjordes 67 anmälningar om slaveriliknande förhållanden, varav merparten relaterade till människohandel och sexuellt utnyttjande. Trots att all form av människohandel är förbjuden förekommer såväl nationell som internationell människohandel i Colombia. Officiell statistik saknas, och bristande information gör det svårt att avgöra fenomenets omfattning. Många offer för människohandel tvingas till prostitution eller tvångsarbete inom till exempel illegal gruvnäring.

Dödsstraff

Dödsstraff är förbjudet enligt den colombianska grundlagen.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Frihetsberövande får endast ske om en person blir påkommen på bar gärning eller om det finns en häktningsorder utfärdad och ska prövas av domare inom 36 timmar efter anhållan. Därefter måste åtal väckas inom 30 dagar och rättegång inledas inom 90 dagar. Vid grova brott kan åtal väckas inom 180 dagar. Det förekommer att dessa tidsramar överskrids.

Utbildningsinsatser riktade mot polisen har bidragit till att antalet fall av godtyckliga frihetsberövanden har minskat de senaste åren.

Den statliga närvaron är bristfällig i delar av landet, inte minst när det gäller rättsliga institutioner. Militär och polis finns dock närvarande i stora delar av landet. Såväl gerillagrupperna FARC och ELN som kriminella väpnade grupper utövar en betydande *de facto* kontroll över vissa områden och ägnar sig även åt rättsskipning. Det förekommer att dessa inför lokala utgångsförbud, vägspärrar, samt kontroller av flodtrafik.

Antalet kidnappningar har sedan år 2000, då 3 200 personer kidnappades, visat en nedåtgående trend till att år 2015 uppgå till 250 personer – kidnappningar till största delen utförd av olika kriminella grupper. I februari 2012 aviserade FARC-gerillan att den upphörde med kidnappningar för ekonomisk vinning, medan ELN-gerillan fortsatt utföra kidnappningar – enligt polisen utförde ELN sex kidnappningar under perioden januari-juni 2016.

Rättssäkerhet

Rättssystemet i Colombia präglas av väl utvecklade regler för att garantera rättssäkerhet, men juridiska processer kan vara utdragna och ineffektiva.

Förutom det civila domstolsväsendet finns även ett militärt sådant. Förhandlingar i militära domstolar är inte offentliga och effektiviteten hos dessa domstolar är generellt lägre än hos de civila.

Straffrihet

Straffriheten i Colombia är omfattande för alla typer av brott. Ett ineffektivt rättsväsende, bristande resurser, korruption och hot från olika beväpnade grupper bidrar till straffrihet. Regeringen har genomfört en rad reformer för att försöka komma tillrätta med problemen, men dessa har ännu inte fått större genomslag på den faktiska straffriheten.

Demobiliseringen av de paramilitära styrkorna som inleddes år 2005 och den övergångsrättvisa som hängde ihop med denna har kritiserats av människorättsorganisationer för att ha varit ineffektiv och skapat straffrihet för begångna brott. Flera enskilda organisationer menar också att olika kriminella grupper som uppstått efter paramilitärernas demobilisering är en direkt förlängning av paramilitarismen. Liknande kritik har även framförts mot den övergångsrättvisa som förutses i fredsavtalet mellan regeringen och FARC-gerillan. Medlemmar av FARC-gerillan och andra aktörer (inklusive statliga) ges genom fredsavtalet dels möjlighet till amnesti, som dock inte gäller krigsbrott eller brott mot mänskligheten, mord, kidnappningar eller sexuella övergrepp, dels möjlighet till lindrigare straff om de erkänner sina brott.

Genom lagen om gottgörelse av konfliktens offer (*Ley de Víctimas y Restitución de Tierras*) som trädde i kraft den 1 januari 2012 ges konfliktens offer möjlighet att söka kompensation från staten för övergrepp som har begåtts från år 1985 av konfliktens parter. Att garantera säkerheten för de offer som söker upprättelse samt för de tjänstemän som arbetar med dessa frågor är en utmaning för staten. Genom lagen omstrukturerades delar av det statliga skyddssystemet för de mänskliga rättigheterna och nya myndigheter har etablerats. Exempel på dessa är myndigheten för konfliktens offer (*Unidad de víctimas*) samt myndigheten för skydd av sårbara grupper (*Unidad de Protección*), som har personskyddsprogram för särskilt utsatta grupper som tilldelats betydande resurser och vars skyddsprogram omfattade drygt 8 000 personer hösten 2016.

Över 800 domar har förkunnats mot militärer inblandade i utomrättsliga avrättningar inom ramen för den så kallade *falsos positivos*-skandalen, där militärer under perioden 2004-2008 misstänks ha mördat över 2 000 civila för att sedan visa upp dem som gerillamedlemmar dödade i strid. Av de dömda var ett hundratal militärer på nivå överste, kapten eller löjtnant. Många utredningar pågår fortsatt, inklusive mot ett tjugotal generaler. Utredning och internkontroll av misstänkta fall av utomrättsliga avrättningar inom de statliga säkerhetsstyrkorna rapporteras dock, trots meddelade domar, vara bristfällig.

Yttrande-, press och informationsfrihet, inklusive på internet

Grundlagen föreskriver yttrande-, press och informationsfrihet. Ägandet av de viktigaste tidningarna och TV- och radiokanalerna är koncentrerat.

Tillgången till skrivna medier är begränsad i avlägsna delar av landet, vilket särskilt påverkar olika minoriteter.

Förekomst av våld samt hot om våld genererar självcensur bland journalister, särskilt på landsbygden. Känsliga teman är bland annat korruption, kopplingar mellan kriminella grupper och politiker samt narkotikarelaterade teman. Kvinnliga journalister rapporteras vara särskilt utsatta. Enligt uppgifter från den colombianska frivilligorganisationen Colombianska fonden för pressfrihet (FLIP) mördades två journalister under 2015 i relation till sitt arbete – våldet mot journalister har minskat kraftigt sedan början av 2000-talet, men straffriheten för både mord och hot mot journalister är fortsatt hög.

I juni 2012 antogs en lag om tillgång till offentlig information. Samma månad antogs också en lag som bland annat reglerar upphovsrättsliga frågor på internet. Colombia befinner sig plats 134 av 180 undersökta länder i Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex år 2016.

Mötes- och föreningsfrihet

Författningen föreskriver mötes- och föreningsfrihet, inklusive rätten att fritt ansluta sig till politiska och fackliga organisationer.

Religions- och övertygelsefrihet

Religions- och övertygelsefrihet garanteras av landets författning och respekteras generellt.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Colombia har ratificerat den internationella arbetsorganisationens (ILO) samtliga åtta centrala konventioner. Arbetstagare har laglig rätt att organisera sig fackligt, med undantag för polisen och militären. Anslutningsgraden beräknas uppgå till omkring fyra procent. Kollektivförhandlingar tillåts i den privata sektorn men inte fullt ut i den offentliga. Mindre än en procent av landets arbetstagare täcks av kollektivavtal. Arbetstagare har laglig rätt att strejka med undantag för poliser, militärer och anställda inom andra delar av den offentliga sektorn.

Colombia har under många år varit ett riskfyllt land för fackligt aktiva personer. Även om våldsnivåerna har sjunkit betydligt de senaste åren förekommer alltjämt mord på fackligt aktiva. Enligt *Escuela Nacional Sindical* (ENS) skedde 192 hot och övergrepp riktade mot fackligt aktiva personer under år 2015, varav 21 mord (18 enligt officiella siffror) – vilket enligt *International Trade Union Confederation* (ITUC) är flest i världen. Kvinnor drabbas i lägre utsträckning än män vilket kan antas bero på att färre kvinnor intar ledande ställning inom fackföreningsrörelsen i Colombia, trots att de utgör omkring hälften av medlemsantalet. Straffriheten för brott riktade mot fackligt aktiva är utbredd. Totalt omfattas knappt 600 fackligt aktiva av inrikesministeriets personskyddsprogram. Sedan år 2006 finns en särskild enhet på åklagarmyndigheten med uppdrag att utreda våldsbrott mot fackföreningsaktiva.

Tvångsarbete rapporteras förekomma inom till exempel illegal gruvnäring, liksom diskriminering på grund av hudfärg och etnisk tillhörighet. Både tvångsarbete och diskriminering är förbjudna enligt colombiansk lagstiftning.

Förvärvsarbete är förbjudet för personer under 15 års ålder men den nationella statistikmyndigheten DANE rapporterade att 5 procent av barn mellan 5 och 14 år arbetade i Colombia år 2015. Jordbruks- och fiskesektorn var den största arbetsgivaren, följd av hotell- och restaurangsektorn. Rapporten finns om att barnarbete används även inom illegal gruvdrift och kokaodling.

Regeringen Santos har genomfört en rad åtgärder för att stärka arbetsrätten, bland annat återinrättades ministeriet för arbetsfrågor under Santos första period.

Enligt lagen får en arbetsvecka inte överskrida 48 timmar. Minimilönen fastställs årligen av regeringen. Beslutet föregås av samtal mellan arbetsmarknadens parter. Minimilönen uppgick i juni 2016 till motsvarande 1 850 SEK per månad, vilket enligt uppgift inte är tillräckligt för att garantera en rimlig levnadsstandard för en arbetstagare med familj. Kvinnor har en lägre genomsnittlig månadslön än män.

Arbetslösheten uppgick i juni 2016 till omkring nio procent. Arbetslösheten är högre bland kvinnor än bland män och omkring hälften av de arbetslösa är yngre än 28 år. En stor andel av befolkningen är sysselsatta utan att ha en formell anställning. Den absoluta merparten av dessa ingår inte i till exempel

socialförsäkringssystemet. Den nuvarande regeringen har under ledning av arbetsministeriet genomfört en rad åtgärder som syftar till att få in personer i det formella anställningssystemet och att öka skyddet för arbetstagarna.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Det finns både ett offentligt och ett privat socialförsäkringssystem, som inkluderar sjukvård och pension. Inom det offentliga systemet ansluts personer som har formell anställning via egenavgifter och arbetsgivaravgifter. Egenanställda kan ansluta sig till systemet på frivillig basis. Det finns även ett helt privatiserat system, med relativt låg anslutningsnivå. Skillnaden i tillgång till hälsovård är stor mellan städer och landsbygd. I storstäderna finns privata sjukhus med mycket god vårdkvalité medan den offentliga sjukvården ofta är undermålig, särskilt på landsbygden. Befolkningen i konfliktområden har ofta begränsad tillgång till hälsovård. Detsamma gäller i perifera delar av landet, vilket ofta drabbar framför allt ursprungsbefolkningen och afro-colombianer. Enligt WHO uppgick de totala utgifterna för hälsosektorn till 7,2 procent av BNP år 2014. Medellivslängden i Colombia var år 2015 71 år för män och 78 år för kvinnor.

Abort är endast tillåtet i tre fall; när graviditeten utgör risk för kvinnans hälsa eller liv, när fostret inte är livsdugligt eller när graviditeten är resultatet av våldtäkt eller incest. Illegala aborter är vanligt förekommande och utgör inte sällan fara för kvinnans liv. Tillgången till adekvat mödravård på landsbygden är begränsad. Utbildade barnmorskor existerar inte som yrkesgrupp i Colombia. Mödradödligheten uppgick år 2013 till 83 per 100 000 födselar och barnadödligheten för barn upp till 5 år uppgick samma år till 17 per 1 000 födselar.

Colombia har en omfattande miljövårdslagstiftning, som inte alltid efterlevs av vare sig privata eller statliga aktörer. Miljöproblem i form av utsläpp i vattendrag och förorenad luft finns i storstäderna, medan hot mot människorättsaktivister framförallt förekommer i de mer perifera områden där olika minoriteter främst är drabbade. Övergrepp mot lokala människorättsaktivister har rapporterats i samband med aktiviteter som påverkar miljön, till exempel legal och illegal gruvdrift.

Rätten till utbildning

Grundskoleutbildning är gratis till och med elfte klass. Drygt 90 procent av barn i åldern sju till elva år går i skolan, varav omkring 85 procent i offentliga skolor och 15 procent i privatskolor. Skillnaderna mellan flickor och pojkar är minimala i grundskolan, men ökar sedan – 70 procent av flickorna genomgår gymnasiet jämfört med 65 procent av pojkarna och 31 procent av kvinnorna uppnår universitetsnivå jämfört med 24 procent av männen.

Tillgången till utbildning och dess kvalitet är sämre på landsbygden än i städerna, särskilt i områden som haft eller har närvaro av illegala väpnade grupper. Detta drabbar särskilt urfolk och afro-colombianer. Läskunnigheten uppgår till drygt 94 procent, regeringen har satt som mål att UNESCO år 2018 ska kunna deklarerat Colombia fritt från analfabetism (vilket innebär att nivån ligger under 3,8 procent).

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Trots att Colombia är ett medelinkomstland som haft en god ekonomisk tillväxt under det senaste decenniet brottas landet med stora utmaningar när det gäller fördelning av välbefindet. År 2015 levde 28 procent av befolkningen i fattigdom och 8 procent av befolkningen i extrem fattigdom enligt landets statistikmyndighet. Den flerdimensionella fattigdomen låg på cirka 20 procent.

Skillnaderna är stora inom landet, både generellt och vad gäller tillgång till bland annat bostäder, infrastruktur, avfallshantering, vatten och internet. I huvudstaden Bogotá levde 10 procent av befolkningen under fattigdomsstrecket år 2015, medan 63 procent av befolkningen i regionen Chocó samtidigt bedömdes leva i fattigdom. Utveckling av landsbygden är en av huvudpunkterna i fredsavtalet mellan regeringen och FARC-gerillan. Återbördande av mark och landrättigheter till de personer som tvingats fly sina hem är en stor utmaning för regeringen och en källa till konflikt på landsbygden.

Colombia befinner sig på plats 97 av 188 granskade länder i UNDP:s index för mänsklig utveckling år 2016.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Grundlagen föreskriver lika rättigheter för kvinnor och män och förbjuder könsdiskriminering. Stora framsteg har gjorts för att främja jämställdhet de senaste åren. En nationell jämställdhetspolitik antogs år 2013, liksom en plan för att garantera kvinnor frihet från våld. Fredsavtalet mellan regeringen och FARC-gerillan har ett särskilt jämställdhetsfokus och sexuellt våld undantas explicit från möjlighet till amnesti. Trots detta kvarstår dock allvarliga problem med våld mot kvinnor och flickor.

Totalt uppskattas att tusentals kvinnor och flickor årligen drabbats av sexuellt våld under den interna väpnade konflikten. Enligt *Amnesty International* har samtliga parter i den väpnade konflikten gjort sig skyldiga till sådana övergrepp. Enligt FN:s särskilda rapportör för urfolk har kvinnor och flickor som tillhör urfolken varit särskilt utsatta. En stor andel av brottsoffren anmäler inte brotten, bland annat på grund av rädsla för repressalier. Strafffriheten för denna typ av brott är hög.

Under 2015 genomfördes 22 155 rättsmedicinska undersökningar för misstänkta sexualbrott. Medelåldern för de undersökta brottsoffren var 12,45 år och 85 procent var kvinnor. Den misstänkte förövaren var i 88 procent av fallen någon närstående till offret och den vanligaste brottsplatsen var i offrets hem. År 2015 skedde 42 procent av det totala antalet mord på kvinnor i nära familjerelationer. En lag om kvinnomord (*feminicidio*) trädde i kraft 2015. Enligt polisen ökade antalet anmälningar om våld i hemmet med 36 procent år 2015, till 74 972 stycken. Av brottsoffren var 83 procent kvinnor, och ökningen antas delvis bero på en ökad benägenhet att anmäla brott.

Det pågår insatser för att förbättra åklagarmyndighetens utredningar av sexuella övergrepp mot kvinnor samt för att förbättra mottagande av brottsoffer. Ett kapitel i lagen om konflikternas offer ägnas åt sexuellt våld mot kvinnor och en särskild strategi har antagits mot straffrihet för könsbaserat våld.

Illegala aborter är vanligt förekommande på grund av den begränsade möjligheten att utföra laglig abort, och utgör inte sällan fara för kvinnans liv.

Trots förbud och utbildningsinsatser rapporteras enstaka fall där kvinnlig könsstympning har praktiserats av ett fåtal urfolksgrupper.

Barnets rättigheter

Barn som bor utanför storstäder, vilket är omkring 35 procent, har drabbats särskilt hårt av den väpnade konflikten, såsom exempelvis tvångsrekrytering till väpnade grupper, offer för landminor och vittnen till övergrepp. Drygt 29 procent av de åtta miljoner offer som registrerats är under 18 år, varav merparten utsatts för påtvingad förflyttning inom landet. Särskilt utsatta grupper är barn som tillhör någon av landets urfolksgrupper eller är afro-colombianer. Barn har också utsatts för sexuellt våld inom ramen för konflikten. Överlämnande av barn som befunnit sig hos FARC-gerillan har inletts inom ramen för fredsprocessen.

Åklagarmyndigheten uppskattar att omkring 200 000 övergrepp mot barn sker årligen. Under perioden 2011-2013 registrerade *Instituto de Bienestar Familiar* (ICBF) 2 135 fall av kommersiellt sexuellt utnyttjande av minderåriga, 84 procent av offren var flickor. Barna är inte straffbelagta.

Minimiåldern för giftermål är 14 år med föräldrarnas samtycke. Var femte kvinna mellan 15 och 19 år är gravida eller har fött barn och 6 500 flickor under 14 år föder varje år barn. Det finns en nära korrelation mellan tonårsgraviditeter och fattigdom, liksom mellan graviditeter och oavslutad skolgång.

Minimiålder för anställning är 15 år. I slutet av 2015 rapporterade den nationella statistikmyndigheten DANE att 9 procent av barn under 18 år och 5 procent av barn mellan 5 och 14 år arbetar. Av de barn som arbetar går 37 procent inte i skolan enligt *Escuela Nacional Sindical* (ENS).

Minimiåldern för fängelsestraff är 14 år.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Colombias grundlag ger ett starkt skydd för urfolken och erkänner grundläggande rättigheter såsom skydd för urfolkens jord, identitet och självstyre. Enligt officiella uppgifter utgör urfolk drygt tre procent av befolkningen. Det finns 87 olika urfolksgrupper, varav minst 35 riskerar att försvinna på grund av den interna konflikten och påtvingade förflyttningar

enligt konstitutionsdomstolen. Omkring tio procent av Colombias befolkning definierar sig själva som afro-colombianer. Såväl urfolken som afro-colombianerna har traditionellt utestängts från den politiska och ekonomiska sfären, och få personer som tillhör dessa grupper innehar höga poster inom de politiska institutionerna utöver lagstadgade kvoter.

Enligt lag ska urfolk rådfrågas om projekt och investeringar som berör områden där de lever, såsom utvinning av naturresurser, infrastrukturprojekt och storskaliga jordbruksprojekt. Staten ser konsultationerna som rådgivande medan urfolken ofta ser dem som tvingande. Afro-colombianer har också territoriella rättigheter, om än inte lika långtgående.

Illegal gruvdrift och narkotikahandel är ett stort problem i flera områden, men olika organisationer rapporterar även om att tillstånd för, till exempel, gruvdrift ges utan tillräcklig lagstadgad konsultation med befolkningen på plats. Detta drabbar särskilt olika minoriteter, inklusive ursprungsbefolkningen.

Urfolks och afro-colombianers tillgång till sjukvård och utbildning är betydligt sämre än det nationella genomsnittet. Samtliga sociala indikatorer, såsom levnadsstandard, analfabetism, barnadödlighet och medellivslängd är lägre för dessa grupper. Såväl urfolk som många afro-colombianer lever i områden där den interna väpnade konflikten varit påtaglig och där den statliga närvaron är minimal, vilket gör dessa grupper särskilt utsatta för alla former av övergrepp. Det förekommer även tvångsförflyttningar av dessa folkgrupper utförda av aktörer som ägnar sig åt olika former av illegal verksamhet.

Det finns ett antal offentliga stödprogram som syftar till att förbättra såväl urfolks som afro-colombianers situation, med inriktning på utbildning, hälsa och sociala förmåner, men deras effekt har ifrågasatts.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Den colombianska grundlagen föreskriver alla människors lika värde och rättigheter, och författningsdomstolen har i flera fall explicit uttalat att detta inkluderar HBTQ-personer. Till exempel meddelades i november 2015 att samkönade par kan godkännas som adoptivföräldrar och i april 2016 meddelades att samkönade par har rätt att ingå äktenskap.

Även om samhällsklimatet för HBTQ-personers rättigheter successivt blir allt öppnare finns det fortfarande starkt motstånd från olika kristna kyrkor och katolsk/konservativa politiska grupper. Regeringen har tagit flera initiativ för att informera om och stärka HBTQ-personers rättigheter, inklusive för att åtgärda den höga straffriheten för brott riktade mot HBTQ-personer.

Den colombianska frivilligorganisationen *Colombia Diversa*, som arbetar med HBTQ-personers rättigheter, har registrerat flera fall av polisövergrepp mot HBTQ-personer samt fall av nedvärderande och inhuman behandling, trakasserier och godtyckliga frihetsberövanden. Under 2015 misstänks minst 43 personer ha dödats på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet enligt *Colombia Diversa*. Särskilt drabbade grupper är transpersoner, HBTQ-personer som öppet arbetar för gruppens rättigheter samt HBTQ-personer i områden med stor närvaro av kriminella grupper.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Omkring 6,9 miljoner personer har registrerats tvingats lämna sina hem på grund av den interna väpnade konflikten mellan 1985 och 2015. Under 2015 beräknar *Internal Displacement Monitoring Centre* (IDMC) att 224 000 personer tvingats lämna sina hem på grund av konfliktrelaterade orsaker. OCHA beräknar att närmare 90 000 personer tvingades lämna sina hem under första halvåret 2016. De vanligaste orsakerna till att människor tvingats fly är hot och våld från gerillagrupper och andra kriminella grupper. Tvångsflyttningar har på senare år blivit vanligare från områden där det förekommer narkotikaproduktion och illegal gruvnäring.

Personer som anmäler sig som internflyktingar har under de 60 första dagarna rätt till ekonomiskt stöd av den kommun där de befinner sig. När denna tid löpt ut, och under tiden fram till att officiell status uppnås, vilket kan dröja upp till tio månader, måste internflyktingarna försörja sig själva. Flyktingar löper då ökad risk att bli utsatta för bland annat tvångsrekrytering till gerillagrupperna och människohandel. Urfolk och afro-colombianer är överrepresenterade bland landets internflyktingar.

Colombia erkänner asylrätten enligt Flyktingkonventionen och tar emot ett fåtal asylsökande varje år, 87 personer sökte asyl under perioden januari till november 2012. De flesta asylsökande är kubaner. Venezuelaner har dock i ökande omfattning börjat söka sig över gränsen till Colombia.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Officiell information om antalet personer med funktionsnedsättning och om deras situation är bristfällig. Enligt den senaste folkräkningen från år 2005 lever runt 6 procent av befolkningen med funktionsnedsättning, men sannolikt är den reella andelen högre.

Författningen garanterar alla personers lika rättigheter och förbjuder diskriminering av personer med funktionsnedsättning. Trots detta förekommer diskriminering och enligt en nationell undersökning från år 2010 är anställningsgraden för personer med funktionsnedsättning betydligt lägre än för andra människor. Andelen som lever i fattigdom är också högre för denna grupp. Runt 30 procent saknar grundutbildning och endast 0,06 procent har avlagt universitets- eller högskoleexamen. Staten verkar för att barn med funktionsnedsättning ska integreras i den vanliga skolan. Det finns en nationell handlingsplan för personer med funktionsnedsättning, och det juridiska skyddet har förbättrats de senaste åren.

Hundratals personer faller offer för personminor varje år, med funktionsnedsättning som följd. Offren har rätt till vård, ersättning och vissa förmåner enligt lag, men det finns stora brister i vården av offer för personminor.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1969. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1969 respektive 1997.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1969. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte undertecknats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1981.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1982. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2007.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1987. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har inte undertecknats.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1991. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2005. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2003.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2011.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* ratificerades år 2012.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1961. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1980.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2002.

Regionala instrument

Amerikanska konventionen om mänskliga rättigheter, *American Convention on Human Rights (ACHR)*, ratificerades år 1973. Tilläggsprotokollet om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ratificerades år 1997.

Tilläggsprotokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte undertecknats.

Erkännande av Interamerikanska domstolens (*LACHR*) jurisdiktion, accepterades år 1985.

Interamerikanska konventionen för förebyggande och bestraffning av tortyr, *Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture*, ratificerades år 1998.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Främjande av mänskliga rättigheter har sedan 1970-talet genomsyrat såväl den politiska dialogen som utvecklingssamarbetet med Colombia. Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete med Colombia uppgick år 2015 till 154 miljoner kronor samt därutöver humanitära insatser för 40,5 miljoner kronor. Ungefär hälften av det bilaterala stödet har gått till arbetet med mänskliga rättigheter och demokrati.

Stödet har kanaliserats genom statliga kanaler, genom enskilda organisationer och genom den omfattande FN-närvaron i landet. Bland annat har Sverige har varit med och byggt upp ombudsmannaämbetet och stödjer det colombianska rättsväsendet i arbetet med övergångsrättvisa, med särskilt fokus på rätten till sanning, gottgörelse och försoning för den väpnade konfliktens offer, speciellt kvinnor.

Sverige har också stöttat FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheters kontor sedan dess etablering i landet 1997.

Sverige är drivande inom både EU:s arbete och det internationella initiativet ”Ambassadörer för MR-försvarare”.

Fem svenska frivilligorganisationer har närvaro i Colombia: Civis, Diakonia, Forum Syd, Kristna Fredsrörelsen (Swefor) och Svenska Kyrkan.

I den universella granskningsmekanismen (UPR) vid FN:s råd för mänskliga rättigheter gav Sverige rekommendationer till Colombia som bland annat berörde åtgärder för att genomföra rekommendationerna från FN:s särskilda representant om sexuellt våld i konflikter samt vidta konkreta och effektiva åtgärder för att genomföra det befintliga regelverket och att ta itu med den utbredda straffriheten för brott i samband med sexuellt våld.